

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи

*для студентів денної форми навчання,
спеціальності: 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньо-професійною програмою:
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Харків – 2023

УДК 336.762

Б 64

Рецензенти:

В. І. Чобіток – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу та торговельного підприємництва, Українська інженерно-педагогічна академія;

Н. М. Матвєєва – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та маркетингу, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 15 листопада 2023 року)*

Б 64

Біржова діяльність : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для студентів денної форми навчання, спеціальності: 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньо-професійною програмою: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Н. В. Кузьминчук, Т. М. Куценко, О. Ю. Терованесова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 44 с.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів присвячено питанням практичної підготовки відповідно до кваліфікаційної характеристики студентів-бакалаврів 076 «Підприємництво та торгівля» з навчальної дисципліни «Біржова діяльність».

До кожної теми наведено анований зміст дисципліни, понятійно-категоріальний апарат, питання до самоконтролю, тестові завдання, розрахунково-аналітичні завдання для самоконтролю, завдання до виконання самостійної роботи (Індивідуальне науково-дослідне завдання), питання до екзамену.

Видання розраховано на студентів, а також викладачів і спеціалістів, які цікавляться питаннями біржової діяльності.

УДК 339.923:061.1ЄС(075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

© Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
4. Тематичний план практичних занять	8
5. Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної роботи, поточного і модульного контролю (питання до самоконтролю, тести, розрахунково-аналітичні завдання)	10
6. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи (Індивідуальне науково-дослідне завдання).....	30
7. Завдання з підготовки до підсумкового контролю (екзамен).....	33
8. Методи контролю та оцінювання навчальної діяльності студента.....	36
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

ВСТУП

Біржова діяльність є важливим елементом кожної економіки країни, тому що створює як національні, так і міжнародні відносини між юридичними особами, державою та населенням. Біржова діяльність охоплює різні видові ринки: товарний, фондовий, валютний, дорогоцінних металів; нещодавно до неї стали прирівнювати ринок криптовалюти (деякі його характеристики). Всі вони пов'язують себе один з одним та водночас діють як окремі елементи фінансового ринку (що і створює складність їх вивчення та розуміння). Проте роль кожного, її вагомість, визначеність можуть відрізнятися.

У країнах з ринковою економікою важлива роль в регулюванні біржової діяльності завжди належить державі, на яку зазвичай покладаються обов'язки забезпечення біржового ринку певною нормативно-правовою базою. Така система нормативно-правових актів дає можливість встановлювати єдині правила для всіх суб'єктів (учасників ринку), що беруть участь у процесі біржової торгівлі. При цьому органи державної влади повинні ретельно контролювати дотримання встановлених правил.

Зокрема необхідно зазначити, що важлива роль в системі біржового регулювання повинна належати безпосередньо самим біржам, які розробляють внутрішньо-біржові нормативно-правові акти, що є основою їх діяльності, а саме в установчому договорі прописується склад та засновники, їх права та обов'язки, прописується мета створення біржі, первісний розмір статутного фонду, поділ його на секції і порядок розподілу їх між учасниками, порядок розподілу прибутку і створення резервного фонду та інше; в статуті біржі зазначаються загальні положення, розмір періодичних (щорічних) внесків засновників біржі, порядок створення та зміни статутного капіталу, прибуток біржі та його розподіл, облік і звітність біржі, припинення діяльності біржі та інше; у правилах торгівлі на біржах передбачено порядок проведення біржових торгів, види біржових угод, порядок інформування учасників біржової торгівлі про майбутні біржові торги, контроль за процесом ціноутворення на біржі з метою недопущення різкого денного підвищення або зниження рівнів цін, змови або поширення неправдивих чуток з метою впливу на ціни та ін.

Внутрішньо-біржові нормативно-правові акти дозволяють учасникам (емітентам, акціонерам, інвесторам) бути впевненими у надійності та прозорості біржі, що дозволяє біржам розвивати свою діяльність.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів розроблені відповідно до змісту програми та робочої програми нормативної навчальної дисципліни «Біржова діяльність», вивчення якої передбачено освітньо-професійною програмою «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та навчальним планом підготовки фахівців освітньо-професійної програми за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля», рівень вищої освіти бакалавр.

Навчальна дисципліна «Біржова діяльність» дозволяє вивчити особливості біржової діяльності, ознайомитись з нормативно-правовою базою біржової діяльності вітчизняного ринку, зрозуміти, який товар відноситься до біржового та як укладаються угоди на біржі, проаналізувати ф'ючерсний ринок і застосування опціонів та їх види, уточнити сутність поняття біржового клірингу та клірингової палати, набути практичних навичок щодо здійснення біржової торгівлі, які можна застосовувати на практиці.

Кількість кредитів: 6,0.

Загальна кількість годин: 180 годин, денна форма навчання.

Нормативна / за вибором: нормативна.

Денна/заочна форма навчання: денна форма навчання.

Практичні заняття: 32 години.

Самостійна робота: 116 годин.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Біржова діяльність» є формування теоретичних знань і практичних вмінь щодо організації, управління та укладання біржових угод, а також набуття навичок щодо реалізації на практиці отриманих знань для забезпечення майбутнім фахівцям конкурентних переваг у сфері біржової діяльності з застосуванням цифрових платформ на українських та іноземних біржах.

Основні завдання вивчення дисципліни «Біржова діяльність»:

- ознайомитись з теоретичними засадами управління біржею;
- оволодіти понятійними апаратом у сфері біржової торгівлі;
- оволодіти методикою (технологією) управління біржовими контрактами;
- набути знання щодо правильного використання ф'ючерсних та опціонних контрактів на українських біржах;
- ознайомитись з кліринговою системою та кліринговою палатою для правильності проведення безготівкових розрахунків між біржами;

- сформувати практичні навички студентів для прийняття і оцінки управлінських рішень у сфері біржової діяльності;
- оволодіти основами функціонування біржі;
- використовувати базовий алгоритм вироблення, підготовки, прийняття, контролю щодо реалізації і оцінки управління біржовими контрактами у практичній діяльності;
- навчитись вирішувати виявлені проблеми і обирати найбільш ефективні варіанти рішень задля отримання прибутків.

Заплановані результати навчання з дисципліни «Біржова діяльність»:

- отримання міцної теоретичної бази для формування знань про головні завдання, напрямки та функції біржової діяльності в ринкових умовах;
- набуття практичних навичок володіння технологією управління видами біржової діяльності;
- усвідомлення суті процесів біржової діяльності;
- активізація творчої активності студентів та їх мотивація до самовдосконалення у сфері біржової діяльності;
- формування цілісного уявлення про сутність та можливості побудови моделей, які необхідні для вирішення професійних завдань, що допомагають аналізувати та інтерпретувати отримані в ході біржових торгів результати, а також сформуванню здатності до здійснення контролю у процесі укладання угод в електронній торговій системі з метою запобігання корупційним проявам;
- проведення технічного та фундаментального аналізу при здійсненні угод з фінансовими інструментами задля ідентифікації можливих фінансово-економічних загроз як для держави, так і для емітентів, акціонерів та інвесторів на біржовому та позабіржовому ринку.

Таблиця 1

<i>Загальні компетентності ОП</i>
ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях
<i>Фахові компетентності ОП</i>
СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності
<i>Програмні результати навчання</i>
ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності
ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	У тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	5
Модуль 1: Еволюція розвитку біржової діяльності в економіці				
Тема 1. Особливості біржової діяльності	21	4	4	13
Тема 2. Регулювання біржової діяльності вітчизняного ринку	21	4	4	13
Тема 3. Сутність біржових угод, порядок укладання	23	4	4	15
Тема 4. Ф'ючерсні контракти як інвестиційний інструмент біржового ринку	27	5	5	17
Тема 5. Економічний зміст опціонних угод	18	3	3	12
Разом за розділом 1	110	20	20	70
Модуль 2: Характеристика та організація біржової торгівлі				
Тема 6. Біржовий кліринг та система розрахунків	25	4	4	17
Тема 7. Функціонування та технологія біржової торгівлі	22	4	4	14
Тема 8. Хеджування цінкових та курсових ризиків	23	4	4	15
Разом за розділом 2	70	12	12	46
Усього годин	180	32	32	116

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1.	Тема 1. Особливості біржової діяльності в економіці	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд НКЦПФР
2.	Тема 2. Нормативно-правова база біржової діяльності вітчизняного ринку	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази
3.	Тема 3. Характеристика біржових угод	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд цифрових платформ
4.	Тема 4. Характеристика ф'ючерсного ринку	5	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази, огляд цифрових платформ
5.	Тема 5. Опціонні угоди: сутність, зміст, переваги та недоліки	3	Захист практичного завдання, презентація, огляд цифрових платформ
Контрольна робота за модулем 1: Еволюція розвитку біржової діяльності в економіці		Контрольна робота	
5.	Тема 6. Біржовий кліринг та клірингова палата	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд цифрових платформ
6.	Тема 7. Характеристика біржової торгівлі на внутрішньому ринку	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд цифрових платформ

7.	Тема 8. Хеджування як основна складова біржового ринку	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд цифрових платформ
Контрольна робота за модулем 2: Характеристика і організація біржової торгівлі		Контрольна робота	
Разом годин за семестр:		32	

Завдання для самостійної роботи

Таблиця 4

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	27
2.	Опрацювання нормативно-правової бази з біржової діяльності	24
3.	Підготовка до практичних занять	15
4.	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	25
5.	Інші види самостійної роботи: • Індивідуальне науково-дослідне завдання	25
Разом		116

**5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, ПОТОЧНОГО І МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
(ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ, ТЕСТИ,
РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ)**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ**

Тема 1. Особливості біржової діяльності в економіці

1. Взаємозв'язок між виробництвом, торгівлею та біржею.
2. Поняття та основні функції біржі.
3. Класифікація бірж.
4. Закордонний досвід біржової діяльності.
5. Розвиток біржової діяльності в Україні.

Понятійно-категоріальний апарат: біржова діяльність, біржа, організований ринок, локальний ринок, оптова торгівля, ярмарки, базари, аукціони, аукціонна торгівля, біржова торгівля, товарна біржа, фондова біржа, валютна біржа, крипто біржа, міжнародна біржа, національні біржі, міжрегіональні біржі, регіональні біржі.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Як історично з'явилися біржі?
2. Поясніть, які функції включає в себе оптова торгівля?
3. Які ознаки характерні ринку?
4. Дайте пояснення терміна біржова діяльність.
5. Поясніть різницю між аукціонами, аукціонною торгівлею та біржовою торгівлею.
6. В яких аспектах розглядають біржу як класичний інститут? Чому саме ці аспекти використовує біржа?
7. Поясніть, що таке біржа.
8. Поясніть, які функції виконує біржа.
9. Види бірж за класифікаційними ознаками.
10. Опишіть основні етапи розвитку світової біржової торгівлі.

Тестові завдання:

1. Основні функції оптової торгівлі:
  - A. вивчення і прогнозування основних тенденцій розвитку економічної кон'юнктури ринку;
  - B. формування партій товару за обсягами і бажанням покупця;
  - C. торгівля здійснюється регулярно;
  - D. торгівля здійснюється невеликими партіями і після операції купівлі-продажу товару.
2. Основні характеристики ярмарку:
  - A. прогнозування основних тенденцій розвитку кон'юнктури ринку;
  - B. епізодичний характер;
  - C. ведення публічних торгів;
  - D. торгівля здійснюється регулярно.
3. Аукціонна торгівля – це:
  - A. особливий вид ринкової торгівлі товарами (або майном) з індивідуальними властивостями в певних місцях методом публічних торгів, коли продавець, бажаючи отримати максимальний прибуток;
  - B. особливості як звичайної ринкової, так і аукціонної торгівлі;
  - C. прообраз біржової торгівлі;
  - D. використання прямої конкуренції декількох (або багатьох) покупців, присутніх на продажу, а покупцем товару стає особа, яка запропонувала найвищу ціну.
4. Біржу як класичний інститут ринкової економіки слід розглядати в:
  - A. організаційному аспекті;
  - B. економічному аспекті;
  - C. торговому аспекті;
  - D. валютному аспекті.
5. Економічна сутність біржі полягає в:
  - A. ринок замінних цінностей;
  - B. офіційне котирування цін;
  - C. автоматичне цифрування;
  - D. встановлення цін.

Розрахунково-аналітичне завдання

Інвестор укладає форвардний контракт на поставку акцій компанії А через півроку. На час укладання угоди ціна спот акції дорівнює 30 грн, ставка ризику, що нараховується безперервно, дорівнює 10 %. Тобто інвестор має можливість купити акцію зараз за 30 грн або за іншою ціною через півроку. 30 грн сьогодні є дисконтованою вартістю майбутньої ціни акції, яку інвестор згоден сплатити через шість місяців. Таким чином,

укладаючи форвардний контракт, як поставку інвестор встановить ціну, яка дорівнює:

$$30 \text{ грн} * \epsilon 0,1 * 0,5 = 30,42 \text{ грн.}$$

Якщо ціна поставки / форвардна ціна відрізнятиметься від цієї величини, то інвестор може здійснити арбітражну операцію. Поясніть, які саме варіанти такої операції можливі у цьому випадку?

Тема 2. Нормативно-правова база біржової діяльності вітчизняного ринку

1. Поняття регулювання біржової діяльності.
2. Мета та основні завдання.
3. Правове та інформаційне забезпечення.
4. Характеристика зовнішнього і внутрішнього регулювання.
5. Аналіз системи регулювання вітчизняного біржового ринку.
6. Організаційно-економічна структура біржової діяльності.

Понятійно-категоріальний апарат: регулювання біржової діяльності, внутрішнє регулювання біржової діяльності, зовнішнє регулювання біржової діяльності, біржі закритого типу, вільна корпорація, приватна установа, установчий договір біржі, статут біржі, правила торгівлі на біржі, американська модель біржі, англійська модель біржі, французька модель біржі, східноєвропейська модель біржі.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке регулювання біржової діяльності.
2. Поясніть, що таке внутрішнє регулювання біржової діяльності.
Як воно здійснюється?
3. Поясніть, що таке зовнішнє регулювання біржової діяльності.
Як воно здійснюється?
4. Опишіть, які реальні цілі можна досягти завдяки регулюванню біржової діяльності.
5. Опишіть типи залежно від ступеня втручання (регулювання) держави у сферу біржового обігу та форм організації бірж як відкритих або закритих ринків.

6. Поясніть, що описується у Господарському кодексі України щодо біржі.
7. Поясніть, що таке установчий договір на біржі.
8. Які основні пункти прописані в установчому договорі біржі?
9. Поясніть, що таке статут біржі.
10. Які основні пункти прописані у Статуті біржі та для чого?
11. Поясніть, що таке правила торгівлі на біржі та для чого вони встановлюються.
12. Які основні пункти прописані у Правилах торгівлі на біржі? Як це стосується учасників біржі?
13. Схарактеризуйте американську та французьку моделі біржі.
14. Яка різниця між американською, французькою та східно-європейською моделями бірж?

Тестові завдання:

1. Регулювання біржової діяльності – це:
  - А. операції між ними з боку організацій, уповноважених суспільством на ці дії;
  - В. біржі мають ряд переваг: збільшення біржового обороту;
  - С. впорядкування роботи на біржовому ринку його учасників операцій між ними з боку організацій, уповноважених суспільством на ці дії;
  - Д. підпорядкування її діяльності власним нормативним документам.
2. Зовнішнє регулювання – це:
  - А. операції між ними з боку організацій, уповноважених суспільством на ці дії;
  - В. статут, правила та інші внутрішні нормативні документи, що зумовлюють діяльність даної біржі в цілому;
  - С. впорядкування роботи на біржовому ринку його учасників операцій між ними з боку організацій, уповноважених суспільством на ці дії;
  - Д. підпорядкованість діяльності біржі нормативним актам держави, інших організацій, міжнародним угодам.
3. Залежно від ступеня втручання (регулювання) держави у сферу біржового обігу та форм організації бірж як відкритих або закритих ринків їх поділяли на такі типи:
  - А. приватна установа;
  - В. збори, що всебічно регламентувалися державою;
  - С. біржі закритого типу, регламентовані державою;
  - Д. біржі відкритого типу, регламентовані державою.

4. Вільна корпорація або приватна установа – це:
- А. біржа створювалась без втручання держави і була приватною компанією;
  - В. збори, що всебічно регламентувалися державою;
  - С. спеціального біржового законодавства в цьому разі могло не бути або воно було дуже обмежене;
  - Д. біржі відкритого типу, регламентовані державою.
5. Кожна біржа розробляє певні внутрішньобіржові нормативні акти, що є основою її діяльності:
- А. установчий договір;
  - В. статут;
  - С. правила торгівлі;
  - Д. правила на валютному ринку.

Розрахунково-аналітичне завдання

Відомий курс А/В спот R_s , річні процентні ставки (прості) i_A та i_B за валютами А і В відповідно. Для розрахунку курсу форвард вважається, що суму P_B у валюті В взяли у борг на термін n за ставкою i_B , після чого її обміняли на валюту А за курсом спот R_s (купівля А), отримавши валюту А у розмірі $P_A = P_B / R_s$. Сума P_A розміщується на депозит на термін n за ставкою i_A , в результаті отримується нарощена сума $S_A = P_A \cdot (1 + i_A \cdot n)$, яку за шуканим курсом R_f (продаж В) обмінюють на суму $S_B = S_A \cdot R_f$ у валюті В. З іншого боку, у валюті В через термін n треба повернути суму $S_B = P_B \cdot (1 + i_B \cdot n) = P_A \cdot R_s \cdot (1 + i_B \cdot n)$.

Маємо рівняння для знаходження

$$R_f: P_A \cdot (1 + i_A \cdot n) \cdot R_f = P_A \cdot R_s \cdot (1 + i_B \cdot n),$$

звідки отримуємо формулу для обчислення курсу форвард R_f :

$$R_f = R_s \cdot (1 + i_B \cdot n) / (1 + i_A \cdot n).$$

З одержаної формули випливає, що якщо ставка за валютою В більше ставки за валютою А, то курс форвард більше курсу спот, тобто валюта А котирується з премією. Зауважимо, що для розрахунку довгострокових форвардних курсів використовується аналогічна формула:

$$R_f = R_s \cdot (1 + i_B)^n / (1 + i_A)^n.$$

Тема 3. Характеристика біржових угод

1. Поняття біржова угода, вимоги та ознаки.
2. Класи біржових товарів та їх класифікація.
3. Характеристика угоди з юридичної, організаційної, економічної та етичної сторін.
4. Форвардні угоди, їх особливості та різновиди.

Понятійно-категоріальний апарат: біржовий товар, речовинні біржові товари, якісна стандартизація, біржова угода, зміст угоди, умови угоди, угоди з реальним товаром, форвардні біржові угоди, угода з заставою, угода з премією, прості угоди з премією, складні угоди з премією, складні угоди з премією, ф'ючерсні угоди.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке біржовий товар.
2. Дайте визначення терміна біржова угода.
3. Які ознаки має біржова угода?
4. За якими ознаками класифікують біржові угоди?
5. Що означає угода з заставою?
6. Поясніть, що таке угода з умовною купівлею. В якому випадку ця угода має використовуватися?
7. Яка найважливіша відмінність між кратними та складними угодами з премією?
8. Які основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами?
9. Які параметри охоплює стандартизація біржового контракту по ф'ючерсній угоді?
10. Як ви вважаєте, які переваги мають ф'ючерсні контракти?

Тестові завдання:

1. Яким вимогам повинен відповідати біржовий товар:
  - A. масовість;
  - B. товарність;
  - C. замінність;
  - D. об'єктивність.

2. Угода про взаємну передачу прав і обов'язків у відношенні біржового товару, допущеного до обороту на біржі, що знаходить відображення в біржовому договорі (контракті), укладеному учасниками біржової торгівлі в ході біржових торгів:

- A. угода;
- B. між посередниками;
- C. діяльність;
- D. біржова.

3. Ознаки біржової угоди:

- A. укладаються тільки під час біржових торгів, проведених у задалегідь визначеному місці;
- B. підлягають реєстрації біржею в порядку, установленому законодавством і внутрішніми документами біржі;
- C. загальні положення; розмір періодичних (щорічних) внесків засновників біржі; розмір, порядок створення й зміни статутного капіталу;
- D. поділ його на секції і порядок розподілу їх між учасниками, порядок розподілу прибутку і створення резервного фонду.

4. Біржові угоди з юридичної точки зору являють собою:

- A. взаємну угоду сторін, пов'язану з появою, тимчасовим припиненням, припиненням або зміною певних майнових прав і обов'язків;
- B. визначення їх учасників, види біржових операцій, а також порядок виконання певних дій;
- C. укладення біржової угоди (задоволення конкретних потреб, реалізації біржового товару, встановлення ціни, отримання прибутку);
- D. пов'язані з суспільними відносинами і дотриманням біржових законів (традиції, норми і правила поведінки, що не знайшли відображення в законі, але обов'язкові для їх дотримання).

5. Біржові угоди з економічної точки зору являють собою:

- A. взаємну угоду сторін, пов'язану з появою, тимчасовим припиненням, припиненням або зміною певних майнових прав і обов'язків;
- B. визначення їх учасників, види біржових операцій, а також порядок виконання певних дій;
- C. укладення біржової угоди (задоволення конкретних потреб, реалізації біржового товару, встановлення ціни, отримання прибутку);
- D. пов'язані з суспільними відносинами і дотриманням біржових законів (традиції, норми і правила поведінки, що не знайшли відображення в законі, але обов'язкові для їх дотримання).

Розрахунково-аналітичне завдання

Компанія А – британська фірма, що експортує свою продукцію в США та продає за долари США, тому для неї існує небезпека падіння курсу долара за період між датою продажу і датою отримання платежу. Якщо 2 квітня компанія А очікує надходження платежу в розмірі 5 млн дол. від компанії Б у США, 5 млн дол. мають бути продані за фунти стерлінгів. Поточний курс спот дол. США становить 1,9205, 3-місячний форвардний курс – 1,9010, а липнева ф'ючерсна ціна – 1,8848.

2 квітня компанія А відкрила ефективну довгу позицію спот по доларах і коротку по фунтах стерлінгів, при курсі спот 1,9205. 5 млн дол. за курсом $1,9205 = 2603488,68$ фунт ст. Для хеджування позиції спот компанія А може купити 42 ф'ючерсні контракти за курсом 1,8848 дол. Номінал контракту на фунти стерлінгів становить 62500 фунтів; тобто компанія А повинна купити 262500 фунт. ст. за курсом 1,8848, що буде коштувати 4947600 дол. 3 липня компанія А продає 5 млн дол. і купує фунти стерлінгів за курсом 1,9955, що приносить 2505637,69 фунт ст. і позиція спот стає нейтральною. У той же день компанія А продає 42 ф'ючерсні контракти за курсом 1,9598 дол. для компенсації позиції хеджу. Вона продає 2625000 фунт ст. і купує 5144475 дол. Як і позиція спот, ф'ючерсна позиція є нейтральною, і компанія А отримує по ній прибуток.

Обрахувати розмір прибутку, а також визначити фінансовий стан компанії, якби вона не хеджувала позицію спот.

Тема 4. Ф'ючерсні контракти як інвестиційний інструмент біржового ринку

1. Поняття ф'ючерсний контракт.
2. Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти.
3. Колонки котирування.
4. Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів.

Понятійно-категоріальний апарат: ф'ючерсний контракт, товарні ф'ючерсні контракти, професійні біржові дилери, брокерські фірми, зміст колонок котирування, хеджери, хеджинг, трейдери-спекулянти, розрахункова палата, ф'ючерсні ціни.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке ф'ючерсний ринок.
2. Які біржові операції здійснюються на біржовому ринку з ф'ючерсами?
3. Хто є учасниками ф'ючерсного ринку?
4. Поясніть, що таке ф'ючерсний контракт.
5. Чим займаються професійні учасники біржі?
6. Яка кількість операцій з використанням ф'ючерсів проходить на день через біржу?
7. Яку інформацію містять колонки котирування?
8. Поясніть, що таке хеджінг.
9. Який порядок укладання ф'ючерсних контрактів на біржі?

Тестові завдання:

1 Ф'ючерсний контракт – це:

- A. контракт, предметом якого є стандартний біржовий контракт на стандартизований товар;
- B. стандартизований товар з визначеним наперед строком виконання, але за ціною, встановленою на день укладання контракту;
- C. стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери;
- D. товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту.

2. У чому полягають особливості ф'ючерсної угоди:

- A. біржовий контракт (предмет ф'ючерса) укладається за умови, що він має вказане біржею стандартне місце поставки, але може вільно продаватись і купуватись на біржі протягом усього строку своєї дії;
- B. предметом ф'ючерсної угоди є купівля-продаж біржового контракту на певний товар, а не реального товару;
- C. права продавця ф'ючерса є можливість зворотного його викупу за біржовим курсом (ціною ф'ючерсного ринку) у будь-який момент до закінчення ліквідаційного строку;
- D. можуть відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством.

3 Форвардний контракт – це:

- А. торгівля цінними паперами на фондових біржах, це завжди організований ринок цінних паперів;
- В. ринок цінних паперів, оскільки торгівля тут проводиться строго за правилами біржі і тільки між біржовими посередниками;
- С. стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери;
- Д. товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту.

4. Брокерська фірма – це:

- А. приватне індивідуальне чи колективне (групове) підприємство;
- В. особлива біржова ціна, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом установленого періоду;
- С. юридична особа і власник майна та прибутку (за вирахуванням податків та інших обов'язкових платежів у бюджет);
- Д. покупка або продаж не реального товару, а тільки контрактів на нього на майбутній період.

5. Спекулятивні операції здійснюються:

- А. одержання прибутку від купівлі-продажу біржових контрактів (форвардних і особливо ф'ючерських);
- В. споживачами – з метою забезпечення себе сировиною для подальшої переробки або необхідними товарами;
- С. біржового страхування від цінних втрат на ринку реального товару й забезпечує компенсацію деяких витрат;
- Д. може утворитися внаслідок різниці між ціною біржового контракту в день (момент) його укладання і ціною в день виконання за сприятливої для однієї зі сторін (продавця чи покупця) зміни ціни.

Розрахунково-аналітичне завдання

Курс А/В дорівнює 29,75. Середні ставки міжбанківських кредитів на $t = 30$ днів дорівнюють $i_A = 5\%$ річних, $i_B = 12\%$ річних.

Визначити значення теоретичного курсу форвард і значення теоретичної форвардної маржі.

Розв'язання. За формулою теоретичний курс форвард дорівнює $R_f = 29,75 \cdot (1 + 0,12 \cdot 30/360) / (1 + 0,05 \cdot 30/360) = 29,92$, звідки теоретична форвардна маржа: $29,92 - 29,75 = 0,17$.

Отже, валюта котирується з премією (це пов'язано з тим, що $i_B > i_A$).

Тема 5. Опціонні угоди: сутність, зміст, переваги та недоліки

1. Характеристика та види опціонів.
2. Справжня та тимчасова цінність. Їх складові, переваги та недоліки.

Понятійно-категоріальний апарат: опціонні угоди, опціонна премія, базовий актив, покупець опціону, продавець опціону, продавець базового активу, покупець базового активу, європейський опціон, американський опціон, справжня цінність, тимчасова цінність.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке опціонні угоди.
2. Опишіть, як здійснюються опціонні угоди. Хто має право їх заключати?
3. Поясніть, що таке опціонна премія.
4. Поясніть, хто такий покупець (власник, тримач) опціону. Які права має покупець?
5. Поясніть, хто такий продавець (емітент) опціону. Які права має продавець?
6. Продавець базового активу має право...
7. Покупець базового активу має право...
8. За технікою виконання розрізняють такі види опціонів: ...
Поясніть кожний.
9. Поясніть, що таке справжня цінність.
10. Поясніть, що таке європейський опціон.

Тестові завдання:

1. Опціонна премія – це:
  - A. ціна опціону, що визначається ринковою конкуренцією, яка складається у процесі торгівлі в біржовій ямі;
  - B. особлива біржова угода, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом установленого періоду;
  - C. виплата іншому учасникові (передплатник опціону) грошову премію за зобов'язання забезпечення при необхідності реалізації цього права;

D. покупка або продаж не реального товару, а тільки контрактів на нього на майбутній період.

2. Базовий актив – це:

A. ціна опціону, що визначається ринковою конкуренцією, яка складається у процесі торгівлі в біржовій ямі;

B. виплата іншому учасникові (передплатник опціону) грошову премію за зобов'язання забезпечення при необхідності реалізації цього права;

C. актив, який лежить в основі опціонного договору;

D. актив, який лежить в основі ф'ючерсного договору.

3. Покупець (власник, тримач) опціону – це:

A. сторона угоди, яка отримує право на купівлю чи продаж активу, що лежить в основі опціону по фіксованій наперед визначеній ціні;

B. сторона угоди, яка бере на себе обов'язки поставити по фіксованій ціні або прийняти і оплатити по фіксованій ціні актив за вимогою покупця;

C. продавець або покупець опціону, який у відповідності до опціонної угоди зобов'язаний або має право продати базовий актив;

D. продавець або покупець опціону, який у відповідності до опціонної угоди зобов'язаний або має право придбати та оплатити за фіксованою ціною базовий актив.

4. Продавець (емітент) опціону – це:

A. сторона угоди, яка отримує право на купівлю чи продаж активу, що лежить в основі опціону по фіксованій наперед визначеній ціні;

B. сторона угоди, яка бере на себе обов'язки поставити по фіксованій ціні або прийняти і оплатити по фіксованій ціні актив за вимогою покупця;

C. продавець або покупець опціону, який у відповідності до опціонної угоди зобов'язаний або має право продати базовий актив;

D. продавець або покупець опціону, який у відповідності до опціонної угоди зобов'язаний або має право придбати та оплатити за фіксованою ціною базовий актив.

5. За технікою виконання розрізняють такі види опціонів:

A. право на купівлю чи продаж активу;

B. з правом купівлі або на купівлю (кол-опціон);

C. з правом продажу або на купівлю (кол-опціон);

D. подвійний (дабл-опціон).

Розрахунково-аналітичне завдання

Інвестор купує комбінацію опціонів call і put на одні і ті самі цінні папери з одним строком закінчення (виконання), але з різними цінами

виконання. Ціна опціону call – 60 у. о., put – 55 у. о. Розмір премії – 5 у. о. по кожному опціону. Поточна ціна акцій – 53 у. о. Контракти закінчуються через 3 місяці. Покупець отримує прибуток, якщо ціна буде більше 70 у. о. або менше 45 у. о. Він матиме збитки, якщо ціна буде більше 45, але менше 70 у. о. Максимальні втрати становитимуть 10 у. о., при 55 у. о. за акцію, тобто $55 < p < 60$.

При $45 < p < 55$ утримувач виконує контракт put, а при $60 < p < 70$ – опціон call, щоб зменшити свої втрати. При $p = 45$ і $p = 70$ інвестор отримує прибуток 0. Продавець отримує прибуток при $45 < p < 70$.

Таблиця нижче ілюструє можливі виграші та втрати покупця. Заповніть всі комірки таблиці:

Ціна акцій	Сума прибутку
$p < x_1$	$x_1 - p < -i$
	$-i$
$p > x_2$	

Цінні папери пропонують 10 % річних, розрахунок відбувається 4 рази на рік. Потрібно визначити, скільки становитиме відсоток, що нараховується безперервно, який відповідає вказаному рівню доходу. Відсоток, що нараховується безперервно, дорівнює 8 %. Необхідно визначити еквівалентний відсоток, якщо нарахування відбувається 4 рази на рік.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ 1: **ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ**

Контрольна модульна робота № 1 складається з:

- три теоретичні запитання;
- розрахунково-аналітичне завдання або ситуаційне завдання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ **БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ**

Тема 6. Біржовий кліринг та клірингова палата

1. Характеристика біржового клірингу.
2. Історія становлення біржових клірингових установ.
3. Особливості функціонування клірингових установ ф'ючерсних бірж.
4. Маржа у ф'ючерсній торгівлі. Забезпечення додаткових фінансових гарантій розрахункової палати.

Понятійно-категоріальний апарат: кліринг, кліринг біржовий, клірингова установа, клірингова палата, маржа, початкова маржа, підтримуюча маржа, варіаційна маржа, офсетна угода, щоденний кліринг.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке кліринг.
2. Опишіть, для чого необхідний біржовий кліринг.
3. Опишіть історичну появу клірингу та клірингових палат.
4. Поясніть, що таке депонування коштів.
5. Поясніть, що таке варіаційна маржа.
6. Поясніть, що таке початкова маржа.
7. Як можуть депонуватись марженеві кошти?
8. Чому необхідно використовувати марженеву заставу?
9. Ким встановлюється та який розмір маржі повинен бути?
10. Що забезпечує клірингова палата на біржі?
11. Які гарантії надає клірингова палата своїм інвесторам?

Тестові завдання:

1. Кліринг – це:
  - A. система безготівкових розрахунків за товари, послуги;
  - B. різні види цінних паперів, що базуються на заліку взаємних вимог та зобов'язань;
  - C. процедура розрахунків за біржовими угодами;
  - D. забезпечує фінансові гарантії їх здійснення через систему депозитних та маржевих внесків учасників біржової торгівлі.
2. Кліринг біржовий – це:
  - A. система безготівкових розрахунків за товари, послуги;
  - B. різні види цінних паперів, що базуються на заліку взаємних вимог та зобов'язань;
  - C. процедура розрахунків за біржовими угодами;
  - D. забезпечує фінансові гарантії їх здійснення через систему депозитних та маржевих внесків учасників біржової торгівлі.
3. До процедури, покликаної захистити саму палату від потенційних втрат, належать:
  - A. внесення початкової маржі клієнтами (продавцями та покупцями) на вимогу брокерів;

- В. щоденний кліринг (взаємозалік) рахунків продавців та покупців;
- С. продати чи купити товар, якщо позиція не компенсована до моменту закінчення строку дії контракту;
- Д. перекази грошових коштів для відновлення вартості контракту після зміни ціни для забезпечення фінансових гарантій його виконання.

4. Варіаційна маржа – це:

- А. угода, яка отримує право на купівлю чи продаж активу, що лежить в основі опціону по фіксованій наперед визначеній ціні;
- В. угода, яка бере на себе обов'язки поставити по фіксованій ціні або прийняти і оплатити по фіксованій ціні актив за вимогою покупця;
- С. переказ грошових коштів для відновлення вартості контракту після зміни ціни для забезпечення фінансових гарантій його виконання;
- Д. внесення певної суми при відкритті ф'ючерсної позиції.

5. Початкова маржа – це:

- А. угода, яка отримує право на купівлю чи продаж активу, що лежить в основі опціону по фіксованій наперед визначеній ціні;
- В. угода, яка бере на себе обов'язки поставити по фіксованій ціні або прийняти і оплатити по фіксованій ціні актив за вимогою покупця;
- С. переказ грошових коштів для відновлення вартості контракту після зміни ціни для забезпечення фінансових гарантій його виконання;
- Д. внесення певної суми при відкритті ф'ючерсної позиції.

Розрахунково-аналітичне завдання

Спекулянт продав 100 тис. барелів нафти за червневим ф'ючерсним контрактом по 68 дол./бар. Депозит становить 3000 дол. за контракт, одиниця контракту – 1000 барелів. Яка буде сума його рахунку, якщо він закrije угоду при ціні 70 дол./бар.? Якщо спекулянт продовжить угоду, чи потрібна буде йому підтримуюча маржа? Якщо спекулянтові потрібна підтримуюча маржа, то на яку суму?

Тема 7. Характеристика біржової торгівлі на внутрішньому ринку

1. Організація біржової торгівлі.
2. Характеристика, форми, методи, показники біржових торгів.
3. Параметри торговельної сесії.
4. Правила біржової торгівлі на Українській універсальній біржі.
5. Розірвання біржових контрактів.
6. Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі. Брокерська діяльність.

Понятійно-категоріальний апарат: біржова торгівля, система електронних торгів, форми біржового аукціону, голландський аукціон, подвійний аукціон, безперервний аукціон, біржова сесія, торговельна сесія, поточна курсова ціна, ціна закриття, біржова операція, розірвання біржових контрактів, процес купівлі-продажу ф'ючерсних контрактів.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке організація біржової діяльності.
2. Форми біржових торгів.
3. Поясніть, що таке система електронних торгів.
4. Опишіть технології використання системи електронних торгів.
5. Поясніть показники біржової торгівлі.
6. Опишіть форми біржового аукціону.
7. Опишіть, які існують основні параметри торговельної сесії.
8. Поясніть, що таке поточна курсова ціна.
9. Дайте пояснення, в якому випадку відбувається розірвання біржових контрактів.
10. Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі складається з таких елементів: ...
11. Поясніть, що таке брокерське бюро.
12. Дайте визначення терміна брокерська контора.
13. Яка різниця між цими поняттями?
14. Які завдання виконує брокерська фірма?
15. Опишіть, які функції виконує брокерська фірма.
16. Як укладається договір на брокерське обслуговування?
17. Які умови потрібно зазначити при оформленні доручення?
18. Від яких чинників залежить розмір брокерської винагороди?
19. Ефективність брокерської діяльності визначається через систему розрахункових показників: ...

Тестові завдання:

1. Біржові торги на сучасних товарних біржах проводять за такими формами:
  - A. вивчення попиту і пропозиції на товар;
  - B. голосові торги (торги «з голосу»);

С. узгодження умов угоди між брокером-продавцем і брокером-покупцем;

Д. Електронні торги.

2. Методи ведення торгів:

А. за закритими дверима;

В. голосові торги (торги «з голосу»);

С. безперервного подвійного аукціону;

Д. фіксинг з проведенням торгів за формою «з голосу».

3. Система електронних торгів (СЕЛТ) – це:

А. біржова торгова система, що надає можливість її учасникам подавати заявки та укласти угоди;

В. особлива біржова ціна, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом устанавленого періоду;

С. біржова торгова система пов'язана з цінними паперами, які без затримань в часі в межах торгового дня з віддалених робочих місць дозволяють учасникам займатись торгівлею;

Д. покупка або продаж не реального товару, а тільки контрактів на нього на майбутній період.

4. Голландський аукціон – це:

А. початкова ціна продавця є максимальною;

В. особлива біржова ціна, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом устанавленого періоду;

С. цінні папери без затримань в часі в межах торгового дня з віддалених робочих місць;

Д. покупка або продаж не реального товару, а тільки контрактів на нього на майбутній період.

5. Брокерська контора – це:

А. приватне індивідуальне чи колективне (групове) підприємство;

В. особлива біржова ціна, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом устанавленого періоду;

С. є юридичною особою і власником майна та прибутку (за вирахуванням податків та інших обов'язкових платежів у бюджет);

Д. підприємство з правами юридичної особи, яке створене підприємством-власником – членом біржі.

Розрахунково-аналітичне завдання

Інвестор відкрив у місцевій брокерській фірмі рахунок за угодами з маржею. Його першим інвестуванням було придбання 400 акцій корпорації Woodbury по \$95. Для здійснення цієї купівлі у брокера було запозичено \$7500. Якою була фактична маржа на рахунку інвестора? Якщо акції з часом піднімуться в ціні до \$100 за штуку, то якою буде фактична маржа?

Тема 8. Хеджування як основна складова біржового ринку

1. Сутність та характеристика хеджування.
2. Основні види хеджування.
3. Досконале хеджування цінових ризиків.
4. Здійснення хеджевих операцій з урахуванням реальних ситуацій на ринках.

Понятійно-категоріальний апарат: хеджування, хеджери на ф'ючерсній біржі, спекулянти, повне хеджування, базисний ризик, звичайне хеджування, арбітражне хеджування, випереджувальне хеджування, спредовий «хедж», хеджування куплею, хеджування продажем.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Поясніть, що таке хеджування.
2. В чому полягає особливість операцій хеджування?
3. Поясніть, хто такі хеджери на ф'ючерсній біржі?
4. Опишіть, чим займаються спекулянти?
5. Яка різниця між повним та неповним хеджуванням?
6. Поясніть, що таке базисний ризик.
7. На які види можна поділити хеджування?
8. Поясніть, що таке звичайне хеджування та яка в ньому особливість.
9. Поясніть, що таке арбітражне хеджування та яка в ньому особливість.
10. Поясніть, що таке селективне хеджування та яка в ньому особливість.

11. Поясніть, що таке випереджувальне хеджування та яка в ньому особливість.
12. Опишіть, що означає хедж «без одного».
13. Опишіть, що означає хедж «стрічка, що згортається».
14. Опишіть, що означає спредовий хедж.
15. На які групи поділяється хеджування за характером операцій?
16. Які основні елементи включає хеджування?

Тестові завдання:

1. Хеджування виконує функцію:
  - A. виробниками з метою реалізації товарів, які ними вироблені;
  - B. споживачами – з метою забезпечення себе сировиною для подальшої переробки або необхідними товарами;
  - C. біржового страхування від цінових втрат на ринку реального товару й забезпечує компенсацію деяких витрат;
  - D. торговцями – з метою подальшого перепродажу товарів кінцевим споживачам.
2. За технікою здійснення операції хеджування поділяють на два типи:
  - A. хеджування продажем (коротке);
  - B. хеджування купівлею (довге);
  - C. хеджування витрат;
  - D. хеджування прибутку.
3. Хеджування купівлею (довге) – це:
  - A. продаж на строковій біржі ф'ючерсних контрактів виробником або торговцем;
  - B. придбання ф'ючерсних контрактів з метою страхування цін на продаж;
  - C. купили рівну кількість реального товару на визначений строк для забезпечення страхування від ризику падіння цін з моменту поставки реального товару;
  - D. рівної кількості реального товару, яким торговець не володіє, з поставкою в майбутньому.
4. Брокерська контора – це:
  - A. приватне індивідуальне чи колективне (групове) підприємство;
  - B. особлива біржова ціна, що містить умову, відповідно до якої один з учасників (утримувач опціону) здобуває право покупки або продажу певної цінності за фіксованою ціною протягом установленого періоду;
  - C. є юридичною особою і власником майна та прибутку (за вирахуванням податків та інших обов'язкових платежів у бюджет);

Д. підприємство з правами юридичної особи, яке створене підприємством-власником – членом біржі.

5. Брокерське бюро – це:

А. приватне індивідуальне чи колективне (групове) підприємство;

В. госпрозрахунковий підрозділ підприємства, який займається брокерським посередництвом, діє на підставі свого положення з правом відкриття рахунка в банку;

С. є юридичною особою і власником майна та прибутку (за вирахуванням податків та інших обов'язкових платежів у бюджет);

Д. підприємство з правами юридичної особи, яке створене підприємством-власником – членом біржі.

Розрахунково-аналітичне завдання

Власник кав'ярні володіє облігаціями казначейства США на 1 млн дол. з фіксованим доходом $10 \frac{3}{4}$ і строком погашення 16 серпня 2023 року. Вартісний індекс облігації у вересні дорівнює 93-00. Але є побоювання, що відсоткові ставки за кредитами різко зростуть у найближчі місяці, що призведе до зниження ринкового курсу облігацій. Ф'ючерсний контракт на облігації з виконанням у грудні котирується по 90-00. Власник кав'ярні приймає рішення провести хеджеву операцію.

Якого виду хедж використає власник кав'ярні і якими можуть бути результати цієї операції, якщо в листопаді ринкова вартість облігацій спадає до 80-00, а ф'ючерсна ціна з виконанням у грудні дорівнює 74-00? Одиниця контракту – 90 тис. доларів.

6. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНДЗ виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем формування зовнішніх відносин між країнами.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) припускає наявність наступних елементів наукового дослідження:

- практичну значущість, що полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики. Причому реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем держави, регіону, галузі, підприємства, на основі даних за низку років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені у практику;
- комплексний системний підхід до розкриття теми роботи, який полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними точками зору – з позиції теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення, тобто в тісному взаємозв'язку і єдиній логіці викладу;
- застосування сучасної методології, яка полягає в тому, що при виконанні аналізу та обґрунтуванні шляхів удосконалення окремих аспектів предмета й об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення досліджень, застосовувати різноманітні підходи й критерії визначення та обґрунтування вибору системи й окремих аспектів грошової системи.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями та практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи й уміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання.

Тема індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ):
«Біржова діяльність України та структура біржової торгівлі».

Мета роботи: закріплення і поглиблення системи теоретичних знань та оволодіння практичними навичками у сфері біржової діяльності, що дозволяють майбутнім фахівцям успішно розв'язувати певні проблеми, пов'язані з біржовою торгівлею в Україні.

ЗМІСТ

ВСТУП

I РОЗДІЛ: ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Описати появу біржі (фондова, крипто-валютна, товарна, ф'ючерсна (на вибір)) та її розвиток на території України та за кордоном.
2. Ознайомтесь з інформацією на сайті НКЦПФР, які зміни відбулися на біржовому ринку (фондовий, крипто-валютний, товарний, ф'ючерсний (на вибір)) в Україні протягом останнього року. Дати опис та відобразити графічно динаміку змін.

II РОЗДІЛ: ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

3. Зазначити, як зміни, що відбуваються на біржі (фондова, крипто-валютна, товарна, ф'ючерсна (на вибір)), вплинуть на вітчизняний ринок.
4. Уточнити, які закони регулюють біржову діяльність.
5. Виділити, що не прописано в даних нормативно-правових актах та над чим ще необхідно попрацювати.
6. Означити права та обов'язки емітента. Як перевірити якість та надійність емітента (лістинг та делістинг).
7. Описати, хто виступає регулятором та його повноваження.
8. Підкреслити, чим займається контрагент та як відбувається кліринг і система розрахунків за біржовими контрактами.
9. Надати опис поняття депозитарій, чим займається депозитарій та яку функцію виконує на біржовому ринку.
10. Порівняти умови для інвестора на вітчизняному ринку та на зовнішньому біржовому (фондовий, крипто-валютний, товарний, ф'ючерсний (на вибір)) ринку.
11. Схарактеризувати (фондова, крипто-валютна, товарна, ф'ючерсна (на вибір)) біржу та представити графічно період утворення, статутний капітал, скільки років на ринку, переваги та недоліки, ризики, з якими стикалася біржа протягом свого існування.
12. Обрати платформу та дати опис для інвестора (брокер, умови для інвестора, що необхідно для того, щоб почати вести торги, сума на рахунку).
13. Описати ризики, з якими може зіткнутися емітент та інвестор на біржовому (фондовий, крипто-валютний, товарний, ф'ючерсний (на вибір)) ринку.
14. Що, на Ваш погляд, необхідно доповнити на тій платформі, яку Ви обрали для купівлі фінансових інструментів.

ВИСНОВОК

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Обсяг індивідуального завдання – до 30-40 аркушів друкованого тексту зі списком літератури і додатками (за необхідності).

ІНДЗ відправляється викладачу на перевірку у 2-х файлах (WORD, PDF).

Захист ІНДЗ здійснюється у вигляді презентації (POWER POINT, CANVA).

Титульний аркуш. Повинен містити назву університету; назву кафедри; назву навчальної дисципліни; контрольна з вказівкою теми дослідження; прізвище, ініціали студента, навчальна дисципліна, номер академічної групи; дату подання контрольної роботи викладачеві на перевірку; прізвище, ініціали викладача.

У вступі необхідно відзначити актуальність дослідження, його мету та завдання, методи дослідження та аналізу.

Теоретична частина. Містить наукове дослідження відповідно до змісту завдання.

Практична частина передбачає апробацію теоретичного питання на конкретному прикладі (підприємства, організації тощо).

У висновках формулюють основні результати дослідження, перелік пропозицій і рекомендацій щодо діяльності бірж та інвесторів на біржі. Обсяг висновків – до 10 відсотків від загального обсягу роботи.

Список літератури. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

У додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. За наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка «ДОДАТКИ», номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІНДЗ.

7. ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

Теоретичні питання

1. Поясніть, що таке аукціони та які операції на ньому здійснюються.
2. Поясніть, в чому полягають особливості товарної біржі в Україні.
3. Опишіть класифікацію бірж за принципом організації. Відповідь обґрунтуйте.
4. Поясніть, що таке регулювання біржової діяльності та на що вона поділяється.
5. Дайте характеристику біржовому регулюванню в зарубіжних країнах.
6. Поясніть, чим відрізняється англійська модель біржі від східноєвропейської.
7. Поясніть, що таке біржовий товар. Яким вимогам він повинен відповідати?
8. Поясніть, що таке біржова угода. Які ознаки властиві біржовим угодам?
9. Опишіть відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами.
10. Поясніть, що таке опціонні угоди. Яка особливість опціонних угод?
11. Опишіть, що таке опціон на купівлю та опціон на продаж.
12. Поясніть, що таке опціон «при грошах», опціон «без грошей», опціон «при своїх»?
13. Опишіть, що таке хеджування. Яка різниця між хеджуванням продажем та хеджуванням купівлею?
14. Поясніть взаємозв'язок між хеджуванням та базисом.
15. Опишіть переваги та недоліки хеджування.
16. Опишіть, що таке маржа на ф'ючерсному ринку. Види.
17. Поясніть, що таке система електронних торгів (СЕЛТ). Які технології використовує СЕЛТ?
18. Опишіть основні параметри торговельної сесії.
19. Опишіть, при яких обставинах не допускається розірвання біржових контрактів.
20. Опишіть, що таке брокерська фірма та яка відмінність між брокерським бюро.
21. Опишіть функції брокерської фірми.
22. Схарактеризуйте, як укладається договір на брокерське обслуговування.

23. Опишіть, які умови потрібно зазначити при оформлюванні доручення.

24. Поясніть, через яку систему розрахункових показників визначається ефективність брокерської діяльності.

25. Поясніть, у чому, на Вашу думку, полягає недосконалість вітчизняного законодавства про довірчу власність і які Ви бачите шляхи вдосконалення відносин довірчого управління цінними паперами на фондовому ринку.

26. Схарактеризуйте, хто може бути учасниками ринку цінних паперів. Дайте пояснення кожному.

27. Опишіть, що таке фондова біржа та її функції.

28. Поясніть, що таке банківські індекси. Який порядок проведення операцій на фондовій біржі?

29. Схарактеризуйте, хто виступає суб'єктами валютного ринку. Відповідь обґрунтуйте.

30. Поясніть, за якою схемою укладаються на біржі валютні операції.

31. Які органи здійснюють управління товарною біржою? Які існують спеціальні підрозділи?

32. Які основні поняття регулюються ЗУ «Про біржову діяльність»?

33. Які угоди укладають не з метою купівлі-продажу товару, а для його страхування від зміни ціни?

34. Дайте визначення поняття «базовий актив». Схарактеризуйте покупця та продавця базового активу.

35. Який основний документ встановлює принципи функціонування біржової торгівлі?

36. На вашу думку, з якою метою «Правилами біржової торгівлі на Українській універсальній біржі» передбачено правила облаштування залів для біржових торгів? Чи є це необхідним?

37. Що є спільного між угодою дорученням та договором на брокерське обслуговування?

38. Дайте визначення поняття «ринок цінних паперів». Із яких частин він складається?

39. За якими ознаками класифікують інвесторів?

40. Схарактеризуйте біржовий та позабіржовий ринки. Які особливості належать позабіржовому ринку? Що таке «бичачий» та «ведмежий» ринки?

41. Чи реєструються угоди, укладені на біржі? Як саме?

42. На які групи поділяються індекси?

43. Поясніть, що таке статутний капітал та його переваги для емітентів та акціонерів.

44. Опишіть основні функції оптової торгівлі.

45. Опишіть різницю між внутрішнім та зовнішнім регулюванням.
46. Опишіть, в чому полягає економічна сутність біржі.
47. Поясніть, що є метою державного регулювання біржового ринку в Україні та за її межами.
48. Опишіть основні класи біржових товарів. Дайте опис кожному товару.
49. Опишіть, на що поділяється класифікаційна ознака «організаційна-правова форма».
50. Схарактеризуйте основні складові установчого договору.
51. Уточніть ознаки біржових угод.
52. Надайте характеристику появи біржі в Україні.
53. Схарактеризуйте основні складові статуту біржі.
54. Опишіть, що включають основні умови змісту біржові угоди.
55. Опишіть, як відбуваються торги на закритих торгах.
56. Схарактеризуйте основні складові правил торгівлі на біржі.
57. Опишіть, як ведуться торги на універсальних біржах.
58. Опишіть американську модель біржі. Переваги та недоліки.
59. Яка різниця між угодою з заставою та угодою з премією?
60. Опишіть різницю спеціалізованих та вузькоспеціалізованих бірж.
61. Опишіть французьку модель біржі. Переваги та недоліки.
62. Яка різниця між подвійною угодою з премією та заставою та складними угодами з премією?
63. Опишіть, що таке біржі «наявного товару» та «ф'ючерсні біржі».
64. Опишіть східноєвропейську модель біржі. Переваги та недоліки.
65. Яка різниця між угодою за умовою та угодою з кредитом. Які переваги та недоліки кожної угоди?
66. Поясніть, що таке «міжнародна біржа», «національна біржа». Основні переваги роботи на кожній з цих бірж.
67. Опишіть основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами.
68. Опишіть параметри стандартизації біржового контракту.
69. Опишіть, як розвивався біржовий ринок в Україні.
70. Опишіть переваги та недоліки ф'ючерсних контрактів в Україні.
71. Опишіть, яка інформація міститься в колонках котирування.
72. Поясніть, хто такий покупець опціону та продавець опціону.
73. Поясніть, що таке кліринг та біржовий кліринг. Переваги біржового клірингу.
74. Поясніть, на яких правилах базується торгівля ф'ючерсними контрактами.
75. Опишіть історичне становлення біржових клірингових установ.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів з дисципліни «Біржова діяльність» передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у наступних формах:

1. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, поточного тематичного тестування, виступів, написання індивідуального науково-дослідного завдання або оцінки виконання завдань на практичних заняттях.

2. Проміжний контроль здійснюється після вивчення логічно завершеної частини робочої програми дисципліни у формі контрольної роботи.

3. Підсумковий семестровий контроль у формі екзамену проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни студентами.

Загальна оцінка за дисципліною складається та виставляється за виконання практичних завдань, самостійної роботи, контрольних робіт та підсумкового семестрового контролю (екзамен).

Контроль активності на практичних заняттях:

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1. розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2. ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

3. уміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні задач, проведення статистичного аналізу при виконанні завдань, віднесених до самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

4. логіка, структура, стиль, викладання матеріалу в письмових роботах і при виступі в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Проміжний контроль

Проміжний контроль знань передбачає виявлення рівня опанування лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестів, теоретичних питань та ситуаційного завдання, яке містить практичні задачі різного рівня складності.

Проведення підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) матеріал та розрахунково-аналітичне завдання (ситуаційне завдання). Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі, після того як розглянуто весь теоретичний матеріал та виконані контрольні роботи. Студент вважається допущеним до екзамену на підставі:

Для денної форми навчання – наявності всіх виконаних практичних завдань, написання контрольних робіт та написання індивідуального науково-дослідного завдання.

Критерії оцінки знань:

Екзамен проводиться в письмовій формі, регламент – 2 академічні години.

60 % – атестації результатів роботи студента в навчальному періоді;

40 % – результати екзамену.

Екзаменаційний білет складається з:

- 10 тестових завдань;
- 3 теоретичні запитання;
- розрахунково-аналітичне завдання або ситуаційне завдання.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота													ІНДЗ	Разом	ЕКЗАМЕН	Сума
Модуль 1: Еволюція розвитку біржової діяльності <i>Разом: 15 балів</i>					Модуль 2: Характеристи ка і організація біржової торгівлі <i>Разом: 9 балів</i>			Керівництво науковою роботою студентів (наукова стаття, тези), доповіді з презентаціями (Canva, Power Point), форум, глосарій <i>Разом: 13 балів</i>								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	13		КР	КР	15	60	40	100	
3	3	3	3	3	3	3	3			4	4					

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі акти та нормативні документи

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку <https://www.nssmc.gov.ua/>
2. Загальнодоступна інформаційна база даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів (можна знайти всю звітність про Емітентів та біржі) <http://stockmarket.gov.ua>
3. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
4. Проект ЗУ «Про регульовані товарні ринки» Міністерство економіки України -> Обговорення проектів документів -> Проект Закону України «Про регульовані товарні ринки» (me.gov.ua)
5. Закон України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 року № 710/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон України «Про акціонерні товариства» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
7. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року № 2299-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2299-14#Text>
8. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
9. Закон України «Про товарну біржу» № 1957-ХІІ (зі змінами і доповненнями) від 10.12.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. С. 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>
10. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18 червня 1991 року № 1202-ХІІ. № 38. С. 509. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t063480?an=596&ed=2020_05_13
11. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. «Концепція функціонування та розвитку фондового ринку України». Схвалено Постановою Верховної Ради України від 22 вересня 1995 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/95-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Про додаткові заходи щодо розвитку фондового ринку України. Схвалено Указом Президента України № 198/2001 від 26 березня 2001 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/2001#Text>
14. Національний банк України <https://bank.gov.ua/>
15. Міністерство економіки України <https://www.me.gov.ua/LegislativeActs/List?lang=uk-UA&tag=Normativno-pravoviAktiZPitanReguliuvanniaTovarnogoBirzhovogoRinku>
16. Цивільний Кодекс України https://ips.ligazakon.net/document/view/t030435?ed=2020_05_13
17. Закон України «Про віртуальні активи» <https://ips.ligazakon.net/document/JI02365A?an=3> (не набрав чинності)
18. Закон України «Про Захист персональних даних» https://ips.ligazakon.net/document/view/t102297?an=227&ed=2020_03_04
19. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» https://ips.ligazakon.net/document/view/t070877?an=240&ed=2020_05_19

Основна література

1. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків, 2021. 280 с.
2. Хрущ Н. А., Іжевський П. Г., Безвух С. В. Біржова діяльність. Кондор. 348 с.
3. Дикань В. Л., Назаренко І. Л., Плугіна Ю. А. [Біржова діяльність](#) : підручник. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 282 с.
4. Підприємництво, торгівля та [біржова діяльність](#) : підручник / за заг. ред. І. М. Сотник, Л. М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/pidpriemnictvo-torgivla-tabirzova-dialnist-pidrucnik-127096.html>
5. Поняття біржових товарів. URL: <http://www.bibliotekar.ru/birzhevoe-delo/11.htm>
6. Солодкий М. О. [Біржовий товарний ринок](#) : навч. посіб. К. : Компринт, 2015. 482 с.
7. Біржова справа : підручник / за наук. ред. О. М. Сохацької. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 655 с.
8. Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О. Основи біржової діяльності : навчальний посібник. Київ : Компринт, 2017. 450 с.
9. Базилевич В. Д., Шелудько В. В. Фондовий ринок : навч. посібник. Київ : Нац. університет ім. Т. Шевченка, 2015. 686 с.

Додаткова література

1. Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А., Кучерявчук Є. Я. Стратегічні підходи до біржової діяльності в забезпеченні зовнішньоекономічних орієнтирів суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1305/1315>
2. Kuzmynchuk N., Yevtushenko V., Terovanesova O., Haltseva O. Analytical and information support for the operation of exchange market participants: logistics approach. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». 2022. № 33. С. 36-43. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/33-2022/kuzmynchuk.pdf>
3. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Василашко Н. М. Стратегічний підхід в системі управління товарними біржами: світовий та вітчизняний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2022. № 6. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-6-8060>. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16551050549088.pdf>
4. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Бондаренко О. І. Тенденції розвитку біржового ринку в Україні: етапи становлення. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/3.pdf . DOI: [10.32702/2307-2105-2022.1.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.1)
5. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А. Трансформація торгівлі на фондовому ринку України під впливом інституційних факторів. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9549>
6. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Трикоза К. С. Стратегічне управління процесами залучення суспільства до інвестування на фондових біржах. *Ефективна економіка*. 2022. № 7.
7. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А. Генезис інституту біржової діяльності та фундаментальні тренди біржової торгівлі. *Агросвіт*. № 13–14. 2022. С. 16–27.
8. Конспект лекцій з дисципліни «Біржова справа» для студентів денної форми навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 292 «Міжнародні економічні відносини» ступінь вищої освіти «Бакалавр» / Н. І. Болквандзе. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 59 с.
9. Боднар О. В., Яворська В. О. Особливості управління цінovими ризиками на ринку зернових в контексті світової біржової практики. *Ефективна економіка*. 2016. Вип. 9: URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5141>.

10. Любезна І. В. Організація біржової діяльності. Цикл лекцій. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 94 с.

11. Щепіна, Т. Г., Рябошапка В. А. Аналіз сучасного стану біржового ринку України. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. Вип. 40. С. 96–100.

12. Внукова Н. М., Уркевич В. Ю. Організаційно-правові питання залучення інвестицій в аграрний сектор та біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Право та інноваційне суспільство. 2015. № 1. С. 11–18.

13. Андрейчикова А. М. Еволюція поглядів на проблему ризику в економічній науці. Економічний вісник. 2014. № 1. С. 38–49.

14. Белявцев М. І. Інфраструктура товарного ринку. URL: https://uchebnikonline.com/marketing/infrastruktura_tovarnogo_rinku.

15. Діброва А. Д., Рябченко О. О. Соціальні мережі – індикатор нелінійного аналізу для дослідження біржових ринків. Моніторинг біржового ринку. Київ, 2014. С.15–17.

16. Шишков С. Є. Фондові біржі України: випробування кризою : монографія. Інститут економіки та прогнозування. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2011. 206 с.

Посилання на інформаційні ресурси в мережі Інтернет щодо українських та іноземних бірж

1. Список товарних та фондових бірж <https://aeaep.com.ua/spysok-birzh/>

2. Південно-Українська Торгово-Інформаційна Система «Південь-Сервер» (ПТІС) https://youcontrol.com.ua/our_possibility/

3. Українська міжбанківська валютна біржа <https://www.uicegroup.com/>

4. ПТФС <https://pfts.ua/>

5. Українська Біржа <http://www.ux.ua/>

6. Фондова біржа Перспектива <http://fbp.com.ua/>

7. Українська універсальна біржа <https://sale.uub.com.ua/>

8. Фондова біржа «ІННЕКС» <https://comminnex.com/index.php?lang=ua> (призупинена діяльність у 2020 році, але все одно працюють)

9. Українська енергетична біржа. Біржова торгівля енергоресурсами на українському ринку – www.ueex.com.ua (2021)

10. Іноземна біржа RoboForex <https://roboforex.com/about/company/contacts/>

*Посилання на цифрові платформи та інформаційні портали
щодо біржової діяльності*

1. <https://coinmarketcap.com/>
2. <https://www.fxclub.org/libertex>
3. <https://www.binance.com/uk-UA>
4. <https://www.etoro.com/>
5. <https://whitebit.com/ua>
6. <https://www.esperio.org/uk>
7. <https://qmall.io/ua>
8. <https://exante.eu/> (інвестиційна компанія нового покоління)
9. <https://www.tradingview.com/>
10. <https://ftx.com/markets/prediction>
11. <https://stockstrader.roboforex.com/>
12. <https://www.kmu.gov.ua/>
13. <https://www.eurex.com/ex-en/>
14. <https://www.futuresmag.com/>
15. <https://www.cmegroup.com/>
16. <https://www.cftc.gov/>
17. <https://www.bis.org/>
18. <https://www.londonstockexchange.com/>
19. <https://coinmarketcap.com/ru/rankings/exchanges/derivatives/>

Навчальне видання

Кузьминчук Наталія Валеріївна
Куценко Тетяна Миколаївна
Терованесова Олександра Юріївна

БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи

*для студентів денної форми навчання,
спеціальності: 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньо-професійною програмою:
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерне верстання *О. С. Чистякова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,44. Наклад 50 пр. Зам. № 188/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна